

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

8. märts 2018*

Eelotsusetaotlus – Intellektuaal- ja tööstusomand – Määrus (EÜ) nr 6/2002 –
Ühenduse disainilahendus – Artikli 8 lõige 1 – Toote välistunnused, mis on tingitud üksnes selle
tehnilisest otstarbest – Hindamiskriteeriumid – Alternatiivsete disainilahenduste olemasolu –
„Objektiivse vaatleja“ seisukoha arvestamine

Kohtuasjas C-395/16,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Oberlandesgericht Düsseldorf (Düsseldorfi kõrgeim piirkondlik
kohus, Saksamaa) 7. juuli 2016. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse
15. juulil 2016, menetluses

DOCERAM GmbH

versus

CeramTec GmbH,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president M. Ilešič, Euroopa Kohtu president K. Lenaerts teise koja kohtuniku
ülesannetes, kohtunikud A. Rosas, C. Toader ja E. Jarašiūnas (ettekandja),

kohtujurist: H. Saugmandsgaard Øe,

kohtusekretär: ametnik M. Aleksejev,

arvestades kirjalikku menetlust ja 29. juuni 2017. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- DOCERAM GmbH, esindajad: *Rechtsanwalt* M. Bergermann ja *Patentanwalt* P. Rätsch,
- CeramTec GmbH, esindajad: *Rechtsanwalt* M. A. Mittelstein ja *Rechtsanwalt* A. Bothe,
- Kreeka valitsus, esindaja: G. Alexaki,
- Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: J. Kraehling ja G. Brown, keda abistas *barrister* B. Nicholson,
- Euroopa Komisjon, esindajad: J. Samnadda ja T. Scharf,

olles 19. oktoobri 2017. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 12. detsembri 2001. aasta määruse (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta (EÜT 2002, L 3, lk 1; ELT eriväljaanne 13/27, lk 142) artikli 8 lõiget 1.
- 2 Taotlus on esitatud Doceram GmbH ja CeramTec GmbH vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab ühenduse disainilahenduste rikkumist.

Õiguslik raamistik

- 3 Määruse nr 6/2002 põhjendustes 5, 7 ja 10 on märgitud:

„(5) Seepärast on tarvis luua kõikides liikmesriikides vahetult kohaldatav ühenduse disainilahendus, sest üksnes sel viisil on võimalik siseturu ühtlustamisametile (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) esitatava ühe taotlusega, ühtse menetluse järgi ja ühe õigusaktiga saada üks disainilahenduse õigus territooriumil, mis hõlmab kõiki liikmesriike.

[...]

(7) Tööstusdisainilahenduste tugevdatud kaitse ei soodusta üksnes üksikute autorite panust ühenduse üldtootlikkusse nimetatud valdkonnas, vaid ergutab ka uuenduslikkust ja uute toodete väljatöötamist ning investeerimist nende tootmisse.

[...]

(10) Ei tohiks takistada tehnilisi uuendusi, andes disainilahenduse kaitse neile omadustele, mis on tingitud üksnes tehnilisest otstarbest. Endastmõistetavalt ei tähenda see, et disainilahendusel peavad olema esteetilised omadused. Samuti ei tohi takistada eri tootjate valmistatud toodete koostalitlusvõimet kaitse laiendamisega mehaaniliste ühenduskohtade disainilahendustele. Sellest tulenevalt tuleb disainilahenduse need omadused, mis eespool nimetatud põhjustel kaitsmisele ei kuulu, jätta disainilahenduse teiste omaduste kaitsekõlblikkuse hindamisel arvesse võtmata.“

- 4 Määruse artiklis 3 on sätestatud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) disainilahendus – toote või selle osa välimus, mis tuleneb eelkõige toote enese ja/või selle kaunistuste joonte, piirjoonte, värvide, kuju, struktuuri ja/või materjali omadustest;
- b) toode – mis tahes tööstuslikult või käsitsi valmistatud ese, kaasa arvatud osad, mis on ette nähtud mitmeosalisse tootesse ühendamiseks, pakend, kujundus, graafilised sümbolid ja tüpograafilised kirjatüübid, kuid välja arvatud arvutiprogrammid;

[...]“

- 5 Määruse nr 6/2002 artikli 4 „Kaitsekõlblikkus“ lõikes 1 on sätestatud:

„Disainilahendust kaitstakse ühenduse disainilahendusena juhul, kui see on uudne ja eristatav.“

6 Määruse artiklis 5 „Uudsus“ on sätestatud:

„1. Disainilahendus loetakse uudseks, kui identset disainilahendust ei ole tehtud avalikkusele kättesaadavaks [...]

[...]

2. Disainilahendused loetakse identseks, kui nende omadused erinevad vaid ebaoluliste üksikasjade poolest.“

7 Määruse nr 6/2002 artiklis 6 „Eristatavus“ on sätestatud:

„1. Disainilahendus loetakse eristatavaks, kui vastava ala asjatundja üldmulje sellest erineb kõikide nende disainilahenduste jäetud üldmuljest, mis on avalikkusele kättesaadavaks tehtud:

[...]“

8 Määruse artikli 8 lõikes 1 on ette nähtud:

„Ühenduse disainilahendus ei anna kaitset nendele toote välisomadustele, mis on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest.“

9 Sama määruse artikli 10 lõikes 1 on sätestatud:

„Ühenduse disainilahendusest tulenev kaitse hõlmab kõiki disainilahendusi, mis jätavad asjatundjale ühesuguse üldmulje.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 10 DOCERAM on äriühing, mis valmistab tehnilisest keraamikast detaile. Ta tarnib eelkõige tsentreerimistihvte klientidele, kes tegutsevad autotööstuses, tekstiilimasinate tööstuses ja masinaehituses. Talle kuulub mitu registreeritud ühenduse disainilahendust kolme erineva geomeetriaga tsentreerimistihvtile, millest igaühel on omakorda kuut erinevat tüüpi.
- 11 CeramTec valmistab ja turustab sama tüüpi tsentreerimistihvte nagu need, mida kaitstakse DOCERAMile kuuluvate disainilahendustega.
- 12 DOCERAM esitas Landgericht Düsseldorfile (Düsseldorfi esimese astme kohus, Saksamaa) CeramTeci vastu hagi, milles palus lõpetada talle kuuluvate kaitstud ühenduse disainilahendustest tulenevate õiguste rikkumine, viimane aga esitas vastuhagi, milles palus tunnistada vaidlusalused disainilahendused kehtetuks, kuna kõnesolevate toodete välistunnused on tingitud üksnes nende tehnilisest otstarbest.
- 13 Landgericht Düsseldorf (Düsseldorfi esimese astme kohus) jättis DOCERAMi hagi rahuldamata ja tunnistas vaidlusalused disainilahendused kehtetuks, kuna need on määruses nr 6/2002 ette nähtud kaitse ulatusest vastavalt selle artikli 8 lõikele 1 välja jäetud.
- 14 DOCERAM esitas kohtuotsuse peale Oberlandesgericht Düsseldorfile (Düsseldorfi kõrgeim piirkondlik kohus, Saksamaa) apellatsioonkaebuse. Viimati nimetatud kohus leidis esiteks, et asjaomased disainilahendused on uudsed ja eristatavad ja teiseks, et kõnealustele tsentreerimistihvtidele leidub alternatiivseid tsentreerimistihvte, mis ei ole ühenduse disainilahendusega kaitstud. Seetõttu on tema sõnul vaja teha kindlaks, kas nende alternatiivsete disainilahenduste olemasolu annab alust järeldada,

et asjaomaste kaupade kõnealused välistunnused ei kuulu määruse nr 6/2002 artikli 8 lõike 1 kohaldamisalasse, või tuleb kontrollida ka seda, kas tehniline otstarve on ainus neid tunnuseid määrav tegur.

- 15 Kohus märgib, et kohtupraktikas ja õigusteoorias on selles küsimuses asutud eri seisukohtadele. Ühes osas leetakse, et määruse nr 6/2002 artikli 8 lõike 1 ainus kohaldamise kriteerium on selliste alternatiivsete disainilahenduste olemasolu, mis võimaldavad täita sama tehnilist otstarvet, kusjuures nimetatud lahenduste olemasolu näitab seda, et asjaomane disainilahendus ei ole nimetatud sätte tähenduses tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest. Teise seisukoha põhjal on nimetatud sätte kohaldatav juhul, kui asjaomase toote eri välistunnused määrab ära üksnes vajadus arendada tehnilist lahendust ning esteetilised kaalutlused ei oma üldse tähtsust. Selle seisukoha põhjal puudub seega käesoleval juhul loominguline tegevus, mida saab disainilahenduste õigusega kaitsta.
- 16 Nendel asjaoludel otsustas Oberlandesgericht Düsseldorf (Düsseldorfi kõrgeim piirkondlik kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas toote välistunnused on tingitud üksnes toote tehnilisest otstarbest [...] määruse [nr 6/2002] artikli 8 lõike 1 tähenduses – mis välistab kaitse – ka juhul, kui loomingulisel aspektil ei ole toote kujutuse seisukohast mingit tähtsust, vaid ainus tegur, mis määrab kujutuse, on (tehniline) otstarve?
2. Kui Euroopa Kohus vastab esimesele küsimusele jaatavalt: millisest seisukohast tuleb hinnata, kas toote disainilahenduse välistunnused on valitud ainult sellest otstarbest lähtudes? Kas „objektiivse vaateleja“ seisukoht on määrava tähtsusega ja kui on, siis kuidas tuleb seda määratleda?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub esimeses küsimuses sisuliselt selgitada, kas määruse nr 6/2002 artikli 8 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle hindamiseks, kas toote välistunnused on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest, on määrav alternatiivsete disainilahenduste olemasolu või tuleb teha kindlaks, kas see otstarve on ainus tegur, mis määrab ära selle tunnused.
- 18 Määruse nr 6/2002 artikli 8 lõige 1 näeb ette, et ühenduse disainilahendus ei anna kaitset nendele toote välistunnustele, mis on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest.
- 19 Mis puutub väljendisse „toote välisomadused, mis on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest“, siis määruse nr 6/2002 artikli 8 lõige 1, selle määruse muud sätted, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 1998. aasta direktiiv 98/71/EÜ disainilahenduste õiguskaitse kohta (EÜT 1998, L 289, lk 28; ELT eriväljaanne 13/21, lk 120), mis – nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 36 märkis –, on artikli 8 lõike 1 sisu alus, ei täpsusta, mida tuleb selle väljendi alla mõista. Peale selle ei ole nimetatud määruses ja direktiivis märgitud, et nimetatud mõistete sisustamisel tuleb lähtuda siseriiklikust õigusest.
- 20 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleneb liidu õiguse ühetaolise kohaldamise nõudest, et kui liidu õigusnorm ei viita konkreetse mõiste puhul liikmesriikide õigusele, tuleb seda mõistet tõlgendada kogu liidu piires autonoomselt ja ühetaoliselt ning sellise tõlgenduse andmisel tuleb arvesse võtta mitte üksnes asjaomase sätte sõnastust, vaid ka konteksti ja selle õigusakti eesmärki, kuhu asjaomane sätte kuulub (19. juuli 2012. aasta kohtuotsus, A, C-33/11, EU:C:2012:482, punkt 27, ja 7. septembri 2017. aasta kohtuotsus, Schottelius, C-247/16, EU:C:2017:638, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 21 Seetõttu on väljend „toote välisomadused, mis on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest“ liidu õiguse autonoomne väljend, mida tuleb tõlgendada kõigis liikmesriikides ühetaoliselt.
- 22 Mis puutub kõigepealt määruse nr 6/2002 artikli 8 lõike 1 sõnastusse, siis ei saa jätta märkimata, et nimetatud väljendi määratluse puudumise tõttu ei ole selles kindlaks määratud ühtki kriteeriumi selle hindamiseks, kas toote välistunnused on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest. Seega ei nähtu sellest sättest ega ka kõnealuse määruse muudest sätetest, et alternatiivse disainilahenduse olemasolu, mis võimaldab täita asjaomase tootega võrreldes sama tehnilist otstarvet, on ainus kriteerium, mis määrab kindlaks selle artikli kohaldamise.
- 23 Mis puutub seejärel määruse nr 6/2002 artikli 8 lõike 1 konteksti, siis tuleb märkida, et see säte kuulub määruse II jaotise 1. jakku „Kaitsekõlblikkus“ ja puudutab olukorda, kus ühenduse disainilahenduse kaitset ei anta nendele toote välistunnustele, mis on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest. Määruse põhjenduse 10 kohaselt ei tähenda kaitse alt väljajätmise nimetatud olukorras seda, et disainilahendusel peavad olema esteetilised omadused. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 27 märkis, ei ole kõnealuse määruse alusel kaitsmiseks seega tingimata vaja, et asjaomase toote väliskujundus oleks esteetiline.
- 24 Määruse nr 6/2002 artikli 3 punkti a kohaselt on „disainilahendus“ toote või selle osa väliskujundus, mis tuleneb eelkõige toote enese ja/või selle kaunistuste joonte, piirjoonte, värvide, kuju, struktuuri ja/või materjali omadustest. Peale selle kasutatakse määruse artikli 6 lõikes 1, mis reguleerib disainilahenduse eristatavust kui üht kaitse tingimust, ja artikli 10 lõikes 1, mis puudutab kaitse ulatust, asjatundlikule kasutajale disainilahendustest jääva vastavalt „üldmulje“ ja „visuaalse üldmulje“ mõisteid.
- 25 Sellest tulenevalt on väliskujundus määrusega nr 6/2002 ette nähtud süsteemi raames disainilahenduse määrav element (21. septembri 2017. aasta kohtuotsus, *Easy Sanitary Solutions* ja *EUIPO vs. Group Nivelles*, C-361/15 P ja C-405/15 P, EU:C:2017:720, punkt 62).
- 26 Nimetatud järeldus toetab määruse nr 6/2002 artikli 8 lõike 1 sellist tõlgendust, mille kohaselt kõnealune säte välistab asjaomase määruse kaitse juhtudel, mil asjaomase toote teatava tehnilise otstarbe täitmise vajadus on ainus tegur, mis määrab kindlaks looja valiku selle toote teatava välistunnuse osas, samas kui muud kaalutlused ja eelkõige need, mis on seotud toote väliskujundusega, ei mängi selle tunnuse valiku juures mingit rolli.
- 27 Selle sätte niisugust tõlgendust kinnitab ka määrusega nr 6/2002 taotletav eesmärk.
- 28 Nimelt nähtub määruse põhjendustest 5 ja 7, et selle eesmärk on luua kõikides liikmesriikides vahetult kohaldatav ühenduse disainilahendus, mis on kaitstud kõiki liikmesriike hõlmaval ühel territooriumil, ja ergutada uuenduslikkust ja uute toodete väljatöötamist ning investeerimist nende tootmisse, pakkudes tööstusdisainilahenduste tugevdatud kaitset.
- 29 Mis puutub eelkõige määruse nr 6/2002 artikli 8 lõikesse 1, siis arvestades määruse põhjendust 10, on selle sätte eesmärk hoida ära seda, kui tehnilisi uuendusi takistatakse kaitse andmisega neile välistunnustele, mis on tingitud üksnes toote tehnilisest otstarbest.
- 30 Kohtujurist märkis oma ettepaneku punktides 40 ja 41, et kui sama tehnilist otstarvet täitvate alternatiivsete disainilahenduste pelgast olemasolust piisaks, et välistada määruse nr 6/2002 artikli 8 lõike 1 kohaldamine, ei ole välistatud, et ettevõtja registreerib ühenduse disainilahendusena mitu toote võimalikku kuju, mille välistunnused on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest. See võimaldaks ettevõtjal saada kõnealuse toote suhtes kaitse, mis on praktiliselt ainuõiguslik ja võrdväärne patendist tuleneva kaitsega, ilma et ta oleks täitnud tingimusi, mis on ette nähtud patendi registreerimiseks,

ning tal oleks võimalik takistada konkurentidel pakkuda toodet, milles on kasutatud teatavaid tehnilisi tunnuseid, või piirata võimalikke tehnilisi lahendusi, jättes nõnda artikli 8 lõike 1 ilma igasugusest kasulikust mõjust.

- 31 Eeltoodut arvestades tuleb järeldada, et määruse nr 6/2002 artikli 8 lõige 1 välistab ühenduse disainilahenduse õiguse kaitse andmise toote välistunnustele, kui muud kaalutlused peale vajaduse, et asjaomane toode täidaks oma tehnilist otstarvet, ja eelkõige need, mis on seotud visuaalse küljega, ei ole mänginud nende tunnuste valiku juures mingit rolli, ning seda isegi olukorras, kus esineb muid disainilahendusi, mis võimaldavad tagada selle funktsiooni täitmise.
- 32 Seetõttu tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 6/2002 artikli 8 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle hindamiseks, kas toote välistunnused on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest, tuleb kontrollida, et nimetatud otstarve on ainus neid tunnuseid määrav tegur, ning alternatiivsete disainilahenduste olemasolu ei ole selles osas määrav.

Teine küsimus

- 33 Teises küsimuses palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas määruse nr 6/2002 artikli 8 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle kindlaks tegemiseks, kas toote asjaomased välistunnused on tingitud üksnes selle toote tehnilisest otstarbest, tuleb lähtuda „objektiivse vaateleja“ tajust.
- 34 Sellega seoses olgu märgitud, et määruses nr 6/2002 ei ole täpsustatud, kuidas tuleb hinnata, kas toote välistunnused on tingitud toote tehnilisest otstarbest.
- 35 Erinevalt määruse nr 6/2002 artikli 6 lõikest 1 ja artikli 10 lõikest 1, milles on sõnaselgelt sätestatud, et nende kohaldamisele antav hinnang peab põhinema disainilahendustest „vastava ala asjatundjale“ jääval üldmuljel, ei ole määruse artikli 8 lõikes 1 pealegi sugugi ette nähtud, et selle kohaldamisel tuleb arvesse võtta „objektiivse vaateleja“ taju.
- 36 Sellega seoses tuleb määruse nr 6/2002 eesmärki arvestades, mis nagu käesoleva kohtuotsuse punktist 28 nähtub, seisneb vahetult kohaldatava ja kõigis liikmesriikides kaitstud ühenduse disainilahenduse loomises, liikmesriigi kohtul selleks, et teha kindlaks, kas toote asjaomased välistunnused kuuluvad määruse artikli 8 lõike 1 kohaldamisalasse, võtta arvesse iga juhtumi kõiki asjakohaseid objektiivseid asjaolusid.
- 37 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 66 ja 67 sisuselt märkis, tuleb just selline hinnang anda käesolevatele disainilahendustele, arvestades objektiivseid asjaolusid, mis ilmestavad asjaomase toote välistunnuste valiku motive, andmeid toote kasutamise või alternatiivsete disainilahenduste olemasolu kohta, mis võimaldavad täita sama tehnilist otstarvet, niivõrd kui neid asjaolusid, andmeid või alternatiivsete disainilahenduste olemasolu toetavad usaldusväärsed tõendid.
- 38 Arvestades eelnimetatud kaalutlusi, tuleb teisele küsimusele vastata, et määruse nr 6/2002 artikli 8 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle kindlaks tegemiseks, kas toote asjaomased välistunnused on selle sätte tähenduses tingitud üksnes selle toote tehnilisest otstarbest, tuleb liikmesriigi kohtul võtta arvesse iga juhtumi kõiki asjakohaseid objektiivseid asjaolusid. Sellega seoses ei ole õige lähtuda „objektiivse vaateleja“ tajust.

Kohtukulud

- 39 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. Nõukogu 12. detsembri 2001. aasta määruse (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta artikli 8 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle hindamiseks, kas toote välistunnused on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest, tuleb kontrollida, et nimetatud otstarve on ainus neid tunnuseid määrav tegur, ning alternatiivsete disainilahenduste olemasolu ei ole selles osas määrav.
2. Määruse nr 6/2002 artikli 8 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle kindlaks tegemiseks, kas toote asjaomased välistunnused on selle sätte tähenduses tingitud üksnes selle toote tehnilisest otstarbest, tuleb liikmesriigi kohtul võtta arvesse iga juhtumi kõiki asjakohaseid objektiivseid asjaolusid. Sellega seoses ei ole õige lähtuda „objektiivse vaatleja“ tajust.

Allkirjad